

عوامل محیطی موثر بر توسعه کارآفرینی سازمانی در بیمارستان‌های دولتی ایران

حسین حسینی فهرجی^۱ / امیراشکان نصیری پور^۲ / پوران رئیس^۳

چکیده

مقدمه: مهم‌ترین مساله در مطالعات مربوط به تغییرات سازمان‌ها، محیط پیرامون سازمان است. قلمرویی که سازمان‌ها در آن شکل گرفته و دستخوش تغییر می‌گردند. مولفه‌های محیطی سازه‌هایی هستند که برای ارزیابی و درک مفهوم محیط سازمان بکار می‌روند. در این پژوهش تلاش گردیده است تا ابعاد و مولفه‌های محیطی موثر بر کارآفرینی سازمانی در بیمارستان‌های دولتی ایران شناسایی شده و میزان تاثیر آنها بر اقدامات کارآفرینانه مورد ارزیابی قرار گیرد.

روش پژوهش: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش انجام، توصیفی و از نظر زمان مقطعی می‌باشد. محیط این پژوهش را بیمارستان‌های قطب علمی کشور و نمونه آماری این پژوهش را ۵۰۰ نفر از مدیران میانی و کارشناسان این بیمارستان‌ها شامل: سوپروایزرها، سرپرستاران، پرستاران، و کارشناسان امور اداری که دارای مدرک تحصیلی لیسانس به بالا بوده و حداقل سه سال سابقه کار داشته باشند، تشکیل می‌دهد. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده استفاده گردید. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه استاندارد و برای تحلیل آنها از روش‌های تحلیل عاملی، تحلیل مسیر، برازش مدل و نرم افزارهای SPSS و LISREL استفاده شد.

یافته‌ها: در پژوهش حاضر مقدار شاخص کفایت نمونه‌برداری (KMO) مولفه‌های محیطی ۰/۸۳، مقدار **p-value** زیر ۰/۰۵ و دسته‌بندی صورت گرفته نیز ۸۹ درصد واریانس را می‌پوشاند که بیانگر مناسب بودن مؤلفه‌های استخراج شده محیطی است. مقادیر شاخص‌های نیکویی برازش GFI، CFI، NFI، RFI و IFI مدل بالای ۰/۹۹ و مقدار RMSEA نیز ۰/۰۵ و بسیار مناسب ارزیابی گردید. هم‌چنین ارتباط ابعاد محیط با یکدیگر و با متغیر وابسته کارآفرینی تأیید گردید.

نتیجه‌گیری: عوامل محیطی شامل ابعاد پویایی، پیچیدگی، بخشندگی و تنازع و هم‌چنین مولفه‌های آنها در محیط پیرامونی بیمارستان‌های دولتی ایران وجود داشته و همگی بر کارآفرینی سازمانی آنها تاثیر مستقیم و معنی‌دار دارند. لذا در صورت سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مناسب، شرایط موجود در محیط بیرونی برای تحریک، ایجاد انگیزه و سوق دادن این بیمارستان‌ها به سمت اقدامات کارآفرینانه سازمانی برای رویارویی با تحولات رو به تزاید کنونی مهیا می‌باشد.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، کارآفرینی سازمانی، محیط سازمانی، بیمارستان

۱- دانش‌آموخته دکتری گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، پست الکترونیک: h.hf2000@yahoo.com

۲- دانشیار، گروه مدیریت خدمات بهداشتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

۳- دانشیار، گروه تحلیل، تحقیق، اطلاعات و آمار، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

مقدمه

محیط شامل تمام عوامل خارج از محدوده و مرز یک سازمان می‌شود که ممکن است بصورت بالقوه بر سازمان اثر داشته باشند. هر سازمان می‌بایست در مرحله پیش از فعالیت و نیز در جریان رشد و توسعه، برای خود محدوده و قلمرو انتخاب کند. قلمرو از این جهت در بحث محیط سازمان مورد توجه است که سازمان‌ها در مطالعه بازار و نیازهای مشتریان سعی می‌کنند، پس از بررسی و شناسایی لازم، از امکانات بازار و محیط استفاده کنند. بنابراین قلمرو سازمان عبارتست از انتخاب زمینه‌های مناسب فعالیت سازمان با توجه به محیط. [۶] نامان و اسلوین [۲] نیز محیط کسب و کار سازمان را مجموعه تمامی مولفه‌های فیزیکی و اجتماعی که مستقیماً در تمامی رفتارها و تصمیم‌گیری‌های افراد سازمان لحاظ می‌شوند، معرفی می‌کنند.

گسترش و پیچیده‌تر شدن رقابت در حوزه‌های کسب و کار به سبب حاکمیت پدیده‌هایی چون جهانی شدن گستره تجارت، رشد سریع فناوری، کوتاه شدن دوره عمر محصولات و تنوع و دگرگونی نیازهای مشتریان، توجه بسیاری از محققین را به سوی مطالعه محیط و تاثیر آن بر مولفه‌های سازمانی جلب نموده است. تمرکز دانشمندان و محققان مختلف بر مطالعه و بررسی تاثیر محیط بر ویژگی‌های سازمانی نظیر ساختار یا عملکرد، موید اهمیت این موضوع در علوم سازمانی است. محققین بسیاری از جمله سامپلر [۳]، ترو [۴] و تافلر [۵] رابطه بین محیط سازمان و ویژگی‌های ساختاری سازمان‌ها و همچنین ارتباطات بین ابعاد محیطی و عملکرد سازمان را مورد مطالعه قرار داده‌اند.

در سازمان‌های بهداشتی و درمانی بخصوص بیمارستان‌ها فعالیت‌ها و خدمات مستقیم و غیر مستقیم متعددی به مشتریان که معمولاً بیماران، خانواده‌های آنها و دانشجویان هستند ارائه می‌شود. این فعالیت‌ها طی فرایندهایی مجزا ولی هم راستا انجام می‌گیرند تا در نهایت این سازمان‌ها را به اهداف و رسالت خود که همانا ارائه خدمات بهداشتی درمانی، آموزشی و

پژوهشی به جامعه است سوق دهند. بدیهی است که نوع و تعداد این اقدامات می‌بایست به علت افزایش تعداد بیماران، افزایش نیازها و انتظارات گروه‌های هدف، تغییرات چشمگیر در نوع و شدت بیماری‌های شایع (تغییر در الگوی بیماری‌ها) به علت تغییر در سبک زندگی، افزایش سن امید به زندگی، تخصصی شدن امور، افزایش تعداد فارغ التحصیلان علوم پزشکی، ابداع و بکارگیری تکنولوژی‌های نوین و از همه مهمتر برای افزایش رضایت مشتریان و سایر ذینفعان، بصورت مستمر و متناسب با تغییرات، حذف، جایگزین و یا ارتقا یابند. ولی با وجود اینکه اکثر سیاست‌گذاران و مدیران بخش بهداشت و درمان ایران بر اهمیت و ضرورت کارآفرینی در این بخش اذعان دارند، اما متأسفانه تاکنون کمتر به این مقوله پرداخته شده و مشکلات و موانع زیادی در مسیر آن قرار دارد. [۶]

شورتل و کالوزنی [۷] متغیرهای محیطی را که بر ارائه خدمات بهداشتی و درمانی و عملکرد مدیران تأثیر می‌گذارند ارائه می‌کنند. این عوامل شامل: منابع محیطی، پرداخت بر اساس عملکرد، رشد فناوری‌های جدید، سالمند شدن جمعیت، افزایش تنوع فرهنگی و قومی جمعیت، تغییرات در عرضه و آموزش کارشناسان بهداشت، بیماردهی جامعه، اطلاعات، تولید و مدیریت، و جهانی شدن می‌باشند. آنها استدلال می‌کنند که راه‌حل موفقیت سازمان، درک مناسب محیط خارجی می‌باشد چون هر یک از این عوامل باعث بروز نگرش‌ها، ایده‌ها، مهارت‌ها، رفتار و طرز تفکر جدید می‌شوند.

بسیاری از سازمان‌های پیشگام در عرصه کسب و کار، با تدوین و استقرار استراتژی‌های مبتنی بر فعالیت‌های کارآفرینانه، توانسته‌اند بر چالش‌های محیطی غلبه یابند. [۸] از اینرو مطالعه و تحقیق پیرامون ارتباط بین ابعاد و ویژگی‌های محیطی با چگونگی سیاست‌گذاری و اجرای رفتارهای کارآفرینانه در سازمان می‌تواند راهگشای توفیق‌طلبی سازمان‌ها در فضای کسب و کار امروزی باشد. [۹] نگاه دقیق‌تر به تعریف مفهوم

چون پویایی، آشفته‌گی و پیچیدگی معنی می‌یابد. در این پژوهش ابعادی از محیط که در میان محققین و پژوهشگران بیشترین وجه اشتراک را داشته‌اند و بقیه ابعاد و مولفه‌های محیطی را نیز در بر می‌گرفتند، مورد استفاده قرار گرفت. این ابعاد شامل پویایی، بخشندگی، پیچیدگی و تنازع می‌باشند که هر کدام شامل مولفه‌های خاص خود هستند. الگوی مفهومی پژوهش در شکل شماره (۱) مشاهده می‌شود.

تنازع محیطی بیانگر درجه‌ای است که محیط برای سازمان تهدید مستقیم تلقی می‌گردد، تنازعی که بواسطه عواملی چون تنظیمات مخاطره‌آمیز صنعت، رقابت شدید و تنگاتنگ، جو پرفشار کسب و کار و فقدان نسبی فرصت‌های قابل استخراج شکل می‌گیرد. تنازع محیطی حاصل تغییرات نامطلوب در بازار بواسطه جهانی شدن کسب و کار، افزایش تعداد رقبای، تغییر شیوه‌هایی که شرکت‌ها در بازار برای خودشان موقعیتی را ایجاد می‌نمایند و هم‌چنین تغییرات نامطلوب در قوانین و افزایش سیاست‌های حمایتی از برخی شرکت‌ها می‌باشد. [۸، ۹، ۱۷]

بخشندگی محیطی را سطح فراهم آوردن منابع کافی از سوی محیط، برای پشتیبانی از سازمان موجود و یا در حال شکل‌گیری تعریف می‌نمایند. [۱۸] بخشندگی محیطی اشاره به موجودیت منابع محیطی برای شرکت‌ها دارد. منابعی که غالباً سازمان‌ها برای تحت کنترل درآوردن آنها با یکدیگر رقابت می‌کنند. [۱۹] پویایی محیط در واقع زمانی حاکم می‌گردد که پیش‌بینی مشتریان و رقبا دشوار گشته و نرخ تغییرات روند بازار و نوآوری صنعتی افزایش یابد. در چنین شرایطی تغییرات مشهودی در تقاضا رخ داده و سطح فرصت‌های محیطی افزایش می‌یابد. [۲۰، ۲۱] از جمله تحقیقاتی که در این زمینه صورت گرفته، مطالعه‌ای است که توسط زهرا [۲۲] بر رابطه بین کارآفرینی و عملکرد شرکت‌ها در شرایط پویایی محیطی انجام شده است. نتایج نشان‌دهنده وجود ارتباط مثبت کارآفرینی و عملکرد در شرایط پویایی محیطی و هم‌چنین رابطه منفی بین این دو مفهوم در محیط ایستا بود. در تحقیق

کارآفرینی، تعامل پدیده‌های محیط و کارآفرینی را بیشتر روشن می‌سازد. مفاهیمی چون ارزش، منبع و فرصت در تعریف کارآفرینی، همگی ریشه در محیط داشته و بنابراین اثربخشی خلق ارزش، شناسایی و استخراج صحیح فرصت و تامین مناسب منابع مستلزم شناخت کامل روابط بین محیط و رفتارهای کارآفرینانه است. [۱۰]

مقیم [۱۱] معتقد است که یکی از راهکارهای پیش‌روی سازمان‌ها برای مقابله با چالش‌های رو به ازدیاد محیطی، ارتقاء سطح خروجی‌های نوآورانه و کارآفرینانه می‌باشد. نتایج تمامی تحقیقات مرتبط نشان‌دهنده آن است که کارآفرینی سازمانی یکی از کاراترین شیوه‌های پاسخ‌گویی به نوسانات محیطی محسوب می‌گردد.

کارآفرینی سازمانی سیستمی است که ظرفیت خلاقانه مدیران و نیروی کار در سازمان را افزایش داده و قابل بهره‌برداری می‌سازد. این سیستم آنها را برای تعیین و دستیابی به اهداف کارآفرینانه با استفاده از توسعه حوزه‌ها و واحدهای سازمانی و توسعه محصولات و خدمات، ترغیب می‌نماید. منابع را شناسایی و آماده بهره‌برداری ساخته و برای دستیابی به رشد، تولید و سود، بهترین عرضه‌کنندگان و مشتریان را در درون و بیرون سازمان می‌یابد. [۱۲] ابعاد کارآفرینی سازمانی شامل نوآوری، خودنوسازی، پیشگامی و اقدامات ریسک‌آمیز جدید هستند که از آنها به عنوان ابزار اندازه‌گیری کارآفرینی سازمانی استفاده می‌شود.

پژوهشگران برای مطالعه دقیق و جامع تاثیر محیط بر عملکرد سازمان‌ها، برای محیط سازمان ابعاد مختلفی را مطرح نموده‌اند. ابعادی چون بخشندگی، پویایی، پیچیدگی، ناپایداری، ناهمگونی، آشفته‌گی، تمرکز که بعضاً این ابعاد با عناوین دیگری نیز نام‌گذاری شده‌اند. [۱۳] آلد ریچ در کتاب خود با عنوان «سازمان و محیط» به ۵ بعد محیطی اشاره نمود. به دنبال وی محققین دیگری با تلفیق ابعاد محیطی، آن را به سه بعد بخشندگی، پویایی و پیچیدگی کاهش دادند. [۱۵] به زعم زهرا [۱۶] نیز نوسانات محیطی با ویژگی‌هایی

شورای عالی قطب‌های علوم پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی معرفی شده‌اند در نظر گرفته شد.

جامعه آماری این پژوهش از بین مدیران میانی و کارشناسان آن بیمارستان‌ها که علاوه بر داشتن آگاهی کامل از محیط درونی و بیرونی بیمارستان خود، نقش بسزایی در ارائه خدمت به بیماران داشته و بصورت بالقوه قادر بودند در توسعه کارآفرینی سازمانی بیمارستان تاثیرگذار باشند و همچنین منفعت سازمانی در نظرات خود لحاظ نکنند، تعیین گردید. این افراد می‌بایست دارای مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر بوده و حداقل سه سال سابقه کار داشته باشند. در بیمارستان‌های مورد مطالعه، افرادی که این ویژگی‌ها را دارند شامل پرستاران، سرپرستاران، سوپروایزرها و کارشناسان امور اداری می‌باشند. لذا با بررسی‌های به عمل آمده جامعه آماری حایز شرایط، ۴۲۰۰ نفر شناسایی شدند.

برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده استفاده گردید. در این شیوه، طبقات جامعه آماری به چهار گروه فوق تقسیم شده با توجه به نسبت حجم هر طبقه به حجم جامعه، اقدام به تعیین اندازه نمونه در طبقات گردید.

با استفاده از فرمول حجم نمونه کوکران و در نظر گرفتن حجم جامعه ۴۲۰۰ نفری و $(P = 0/5)$ ، $(Q = 0/5)$ ، $(d = 0/05)$ و $(T = 1/96)$ ، حجم نمونه این پژوهش ۳۵۲ نفر تعیین گردید. ولی با رویکردی محافظه‌کارانه و برای اطمینان بیشتر و همچنین طبق نظر مومنی و فعال قیومی [۲۸] که برای مدلیابی معادلات ساختاری می‌بایست بین ۱۰ تا ۲۰ نمونه به ازای هر پارامتر برآورد گردد، با توجه به تعداد سوالات پرسشنامه، ۵۰۰ نمونه در نظر گرفته شد.

در بخش استقرایی پژوهش از مطالعات کتابخانه‌ای به منظور جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز بهره گرفته شده است. از این روش جهت شناسایی مدل‌ها، تئوری‌ها، نظریات، چارچوب‌ها و همچنین پژوهش‌های مشابه در حوزه کارآفرینی سازمانی استفاده شده است. نتیجه

مشابهی مایلر [۲۳] دریافت که در شرایط ناپایداری محیطی (پویایی و غیرقابل پیش بینی بودن محیط)، بکارگیری استراتژی نوآورانه منجر به افزایش سطح خروجی‌های عملکردی می‌گردد. ویکلانند و شفرد [۲۴] نیز در تحقیقی که بر روی شرکت‌های کوچک انجام دادند دریافتند که پویایی محیطی تعدیل کننده رابطه گرایش‌های کارآفرینانه و عملکرد شرکت‌هاست و با افزایش نرخ پویایی محیط، رابطه بین این دو متغیر معنی‌دارتر می‌گردد.

پیچیدگی، حاصل چندین عامل فشار بر سازمان است که می‌تواند بصورت همزمان تاثیرگذار باشند. [۲۵] پیچیدگی حاکم بر محیط کسب و کار عامل و منبع اصلی نوسانات محیطی است. این پیچیدگی ممکن است حاصل افزایش تعداد سازمان‌ها در یک شاخه صنعتی، تعدد اجزای کاری، تغییر در الگوی بیماریها، تنوع نیازهای گروه‌های مختلف مشتریان و تغییر در انتظارات ذینفعان باشد. [۲۶، ۲۷، ۱۶]

در این پژوهش برای تایید الگوی مفهومی تاثیر محیط بر کارآفرینی سازمانی و تایید نتایج به دست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی و تعیین میزان ارتباط ابعاد با یکدیگر از تحلیل عاملی تاییدی و روش الگوسازی معادلات ساختاری استفاده شد. برای برآزش الگوی مذکور نرم‌افزار لیزرل مورد استفاده قرار گرفت.

این پژوهش، ابعاد و مولفه‌های محیطی موثر بر کارآفرینی در بیمارستان‌های دولتی ایران را شناسایی و میزان تاثیر آنها را بر اقدامات کارآفرینانه سازمانی ارزیابی می‌کند. از طرف دیگر با این مطالعه میزان مهیا بودن شرایط محیطی بیمارستان‌های دولتی ایران برای تحریک آنها به اقدامات کارآفرینانه و کارآفرینی سازمانی سنجیده می‌شود.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش انجام توصیفی و از نظر زمان مقطعی بود. محیط این پژوهش، دوازده بیمارستان که به عنوان قطب علمی کشور (از پنج دانشگاه علوم پزشکی) توسط

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش موید این است که جنسیت ۱۲/۶ درصد از نمونه پژوهش مذکر و ۸۷/۴ درصد مونث می‌باشد. ۷۰/۱ درصد از آنها بین سنین ۳۰ تا ۴۹ سال بوده و حدود ۷۵/۷ درصد از آنها متاهل هستند. ۹۵/۵ درصد از آنها دارای مدرک تحصیلی کارشناسی بوده و ۷۴ درصد از آنها در پست پرستاری مشغول به کار می‌باشند. اکثر آنها یعنی ۲۸/۲ درصد نیز دارای سابقه کاری ۱۰ تا ۱۴ سال هستند (جدول شماره ۱).

به منظور شناخت وضعیت موجود مؤلفه‌های محیطی کارآفرینی و جایگاه آنها در بیمارستان‌های دولتی ایران از آزمون میانگین یک جامعه و t -استودنت استفاده شد. در این آزمون، مؤلفه بخشندگی با میزان ۳/۶۴ نسبت به سایر مؤلفه‌ها بیشتر و سپس به ترتیب پیچیدگی، پویایی و تنازع قرار گرفتند.

با توجه به مقادیر تفاوت میانگین، تمامی مؤلفه‌های محیطی پژوهش دارای مقادیر مثبت هستند. لذا استنباط می‌شود که میانگین تمامی مؤلفه‌های محیطی در بیمارستان‌های دولتی ایران بیش از حد متوسط بوده و نشان از وجود این مؤلفه‌ها در پیرامون بیمارستان‌های منتخب دارد. جدول شماره (۲) نتایج آزمون میانگین و جامعه را در فاصله اطمینان ۹۵ درصدی نشان می‌دهد.

در یافته‌های تحلیل عاملی اکتشافی از مؤلفه‌های ابعاد محیطی موثر بر کارآفرینی سازمانی، مؤلفه‌های تنازع محیطی و پویایی محیطی با میزان شاخص کفایت نمونه‌برداری (KMO) ۰/۹۲ و ۰/۹۱ به ترتیب بالاترین و مؤلفه‌های پیچیدگی محیطی و بخشندگی محیطی نیز با مقدار ۰/۷۴ و ۰/۶۷ به ترتیب در سطوح بعدی قرار دارند. که با در نظر گرفتن آزمون بارتلت و مجموع واریانس پوششی آنها نشان از مناسب بودن وضعیت داده‌های این مؤلفه برای تحلیل عاملی و مناسب بودن دسته‌بندی صورت گرفته از گویه‌ها دارد. به عبارتی دیگر نشان از قابل توجیه بودن اجرای تحلیل عاملی بر اساس ماتریس همبستگی حاصل در نمونه مورد مطالعه و قابلیت تعمیم آن به جامعه آماری دارد (جدول شماره ۳).

انجام این مطالعات استخراج مؤلفه‌های محیطی اثرگذار بر کارآفرینی سازمانی بود.

در راستای گردآوری داده‌های مرتبط با مؤلفه‌های محیطی از پرسشنامه‌های استاندارد که با آنها پژوهش‌های متعددی در زمینه کارآفرینی توسط محققینی چون لامکین [۲۹]، زهرا [۳۰] و موریس [۳۱] انجام شده است، استفاده گردید. پرسشنامه تدوین شده شامل ۲۴ سوال بوده و با آزمون لیکرت پنج گزینه‌ای (بسیار کم، کم، متوسط، زیاد، و بسیار زیاد) از ۱ تا ۵ ارزش‌گذاری شد.

در زمینه گردآوری داده‌های مرتبط با کارآفرینی از پرسشنامه‌های استاندارد که پژوهش‌های زیادی در زمینه کارآفرینی توسط صاحب‌نظرانی چون آنتونیک و زورن [۳۲]، زهرا [۳۳] و آنتونیک و هیسریچ [۳۴] انجام شده است استفاده گردید. این پرسشنامه نیز شامل ۱۷ سوال بود که ابعاد کارآفرینی سازمانی (نوآوری، خودنوسازی، پیشگامی و اقدامات ریسک‌آمیز جدید) را مورد سنجش قرار داد و با آزمون لیکرت پنج گزینه‌ای (بسیار کم، کم، متوسط، زیاد، و بسیار زیاد) از ۱ تا ۵ ارزش‌گذاری گردید.

برای سنجش روایی پرسش‌نامه‌های این پژوهش از روایی ظاهری (نظرات خبرگان) استفاده گردید. بدین منظور از نظرات ۱۵ نفر از اساتید دانشگاه مدیریت و مدیران بیمارستان که در زمینه کارآفرینی فعالیت داشتند استفاده گردید. روایی ساختاری ابزارهای پیمایشی نیز با استفاده از شیوه تحلیل عاملی مورد آزمون قرار گرفتند.

پایایی پرسش‌نامه‌های این پژوهش با توزیع آنها بین ۳۰ نفر از گروه هدف و توزیع مجدد آن پس از ۱۰ روز و محاسبه ضریب همبستگی آلفای کرونباخ آنها ارزیابی شد که همبستگی بین این پاسخ‌ها بالای ۹۰٪ بدست آمد.

تحلیل داده‌ها به روش تحلیل عاملی، رگرسیون، تحلیل مسیر و آزمون برازش مدل انجام گردید. از نرم‌افزار SPSS و LISREL نیز به منظور تحلیل داده‌ها استفاده گردید.

شده از پرسشنامه می‌باشد. دسته‌بندی صورت گرفته، با مجموع ارزش ویژه ۳/۵۷ میزان ۸۹ درصد از واریانس را پوشش می‌دهد که دلالت بر مناسب بودن دسته‌بندی صورت گرفته از گویه‌ها دارد. به عبارتی دیگر نشان از قابل توجیه بودن اجرای تحلیل عاملی بر اساس ماتریس همبستگی حاصل در نمونه مورد مطالعه و قابلیت تعمیم آن به جامعه آماری دارد.

ضرایب مولفه‌های محیطی بدست آمده به ترتیب تنازع (۰/۲۹۰) پویایی (۰/۲۸۷)، پیچیدگی (۰/۲۷۶) و دسترسی به منابع (۰/۲۵۴) می‌باشد.

شاخص‌های برازندگی برای تایید الگوی کلی تاثیر ابعاد و مولفه‌های محیطی بر کارآفرینی سازمانی در بیمارستان‌های دولتی ایران، به ترتیب زیر بودند. مقادیر شاخص‌های CFI، NFI، RFI و IFI همگی بالای ۰/۹۸، GFI به میزان ۰/۷۲ و میزان RMSEA نیز در این مدل ۰/۰۷ به دست آمد.

مقادیر برازش، الگوی محیطی کارآفرینی سازمانی را تایید می‌کنند. در نتیجه این مدل که با تحلیل عاملی اکتشافی صورت گرفته بر روی عوامل محیطی و کارآفرینی با بار عاملی ۰/۵ به دست آمده است؛ مدل بسیار مناسبی جهت بررسی ارتباط متغیرهای محیطی و مؤلفه‌های آن بر متغیر وابسته کارآفرینی می‌باشد. به عبارتی دیگر، چهار بعد محیطی تایید شده و مولفه‌های آنها، سازه‌های محیطی موثر بر اقدامات کارآفرینانه سازمانی در بیمارستان‌های دولتی ایران به شمار می‌آیند. (شکل شماره ۲)

برای تعیین ضرایب مسیر ابعاد و مولفه‌های محیطی با محیط و محاسبه میزان ارتباط آنها با کارآفرینی سازمانی از آزمون تحلیل مسیر استفاده شد. همانگونه که در جدول شماره (۶) مشاهده می‌شود با توجه به مقدار **p-value** و مقدار *t* این آزمون، ارتباط ابعاد محیطی و مؤلفه‌های آن با متغیر وابسته کارآفرینی تأیید و مسیرهای آن همانگونه که در الگو ارائه شده است مرتبط می‌باشد.

بر اساس یافته‌های پژوهش، ضرایب مسیر ارتباط چهار بعد محیطی موثر بر کارآفرینی سازمانی با محیط به

برای ارائه مدل همبستگی و معیارهای مناسب آن، از روش تحلیل عاملی تاییدی، تحلیل مسیر و مدل یابی معادلات ساختاری استفاده گردید. در آزمون تحلیل عاملی تاییدی با توجه به برآوردهای استاندارد مسیر و مقدار **p-value** آن مشخص گردید که بین ابعاد محیطی رابطه دوطرفه و معنی‌دار وجود دارد. این رابطه بین ابعاد پویایی و تنازع محیطی با مقدار ۰/۹۳ بیشترین و بین پیچیدگی و دسترسی به منابع با میزان ۰/۷۲ کمترین میزان می‌باشد (جدول شماره ۴).

در این پژوهش جهت برازش مدل از شاخص‌های برازندگی از قبیل مجذور کای نرم شده یا نسبت کای دو به درجه آزادی (χ^2/df) استفاده گردید. اغلب صاحب‌نظران مقدار کوچکتر از ۳ را نشان دهنده برازندگی مدل تلقی می‌کنند. در مدل روابط بین ابعاد محیطی این مقدار ۲/۲۴ است که موید برازندگی و مناسبیت مدل می‌باشد. مقدار شاخص‌های کفایت مدل (CFI، NFI، RFI و IFI) که هرچه به ۱ نزدیکتر باشند، نشان‌دهنده برازش خوب آن هستند؛ همگی بالای ۰/۹۹ بوده که مقدار مناسبی می‌باشند. مقدار GFI نیز ۰/۹۹ و مناسب ارزیابی گردید. مقدار ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب (RMSEA) که هرچه به صفر نزدیکتر باشد نشانه برازش بهتر مدل است در این مدل ۰/۰۵ بدست آمد که باز نشان از مناسبیت مدل دارد. مقدار **p-value** زیر ۰/۰۵ نیز نشانه دیگری از این مناسبیت است.

جدول شماره (۵) ماتریس همبستگی بین این ابعاد را نشان می‌دهد. در نتیجه فرضیه وجود ارتباط دوطرفه بین ابعاد محیطی موثر بر کارآفرینی سازمانی در بیمارستان‌های دولتی ایران تایید می‌گردد.

یافته‌های تحلیل عاملی اکتشافی کلی در زمینه ابعاد محیطی موثر بر کارآفرینی سازمانی، مقدار شاخص کفایت نمونه برداری (KMO) را ۰/۸۳ تعیین کرد. در آزمون بارتلت نیز مقدار کای دو تقریبی ۱۶۴۴/۰۷۸ مقدار درجه آزادی ۶ و **p-value** آن نیز کمتر از ۰/۰۵ ارزیابی گردید. این ملاک‌ها همه بیانگر مناسب بودن وضعیت داده‌ها برای مؤلفه‌های محیطی استخراج

بیشترین تاثیر و مولفه «کاهش سود خدمات» از بعد تنازع محیطی با میزان ۷۶ درصد کمترین تاثیر را داشته‌اند. لذا با وجود این نتایج، فرضیه اصلی پژوهش یعنی وجود ارتباط مستقیم و معنی‌دار بین ابعاد و مولفه‌های موثر بر کارآفرینی سازمانی با کارآفرینی سازمانی در بیمارستان‌های دولتی ایران تایید گردید.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش موید آن هستند که ابعاد بخشندگی، پویایی، پیچیدگی و تنازع محیطی در بیمارستان‌های دولتی ایران وجود داشته و بر کارآفرینی سازمانی آنها موثر هستند. هرکدام از این ابعاد شامل مولفه‌ها و سازه‌های خاصی هستند که برآیند آنها این ابعاد را شکل می‌دهد.

مولفه‌های پویایی محیطی مشخص شده در این پژوهش باعث عدم ثبات، غیرقابل پیش بینی بودن و عدم اطمینان از آینده می‌شوند. در این راستا امری و تریست معتقدند که محیط سازمان دائما در حال تحول و تکامل بوده و ممکن است به تدریج به سمت نوسانات بیشتر پیش رود. آنها همانند این پژوهش معتقدند که به تدریج وابستگی بین سازمان‌ها به واسطه وجود منابع رو به کاهش محیطی افزایش یافته و محیط وظیفه ای با افزایش سطح تعاملات سازمان‌ها پیچیده تر و پویاتر می‌گردد. [۳۵] تافلر [۵] نیز توسعه فن آوری را نتیجه پیشرفت در دانش می‌داند و معتقد است که توسعه فناوری به تغییر در محیط سازمان‌ها دامن زده و همین تغییر و تحولات محیطی سبب شکل‌گیری دانش جدید می‌گردد. به زعم وی دانش، تامین‌کننده نیروی محرک و فن آوری سرعت بخشنده به تغییرات محیطی محسوب می‌گردد.

بر اساس یافته‌های این پژوهش بعد پویایی از اهمیت بیشتری در مقایسه با بعد پیچیدگی برخوردار است. این نکته با نتایج پژوهش‌های آلدريج [۱۴]، کاندوالا [۱۷] و دس و برد [۲۰] مطابقت دارد. آنها معتقد هستند که پویایی در مقایسه با پیچیدگی اشاره به میزان تغییرپذیری محیط کاری سازمان دارد. به همین سبب در تدوین استراتژی‌های کسب و کار بعد پویایی یا

ترتیب: تنازع محیطی با میزان ۰/۹۷، پویایی محیطی با میزان ۰/۹۵، پیچیدگی محیطی با میزان ۰/۸۹ و بخشندگی محیطی با میزان ۰/۸۱ می‌باشد. ضریب میزان ارتباط متغیر محیط با کارآفرینی سازمانی نیز ۰/۳۹ است. لذا از نظر میزان تاثیر این مولفه‌ها بر کارآفرینی سازمانی نیز بیشترین و موثرترین نقش مربوط به تنازع محیطی سپس پویایی محیطی و در نهایت پیچیدگی محیطی و بخشندگی محیطی می‌باشد. بر اساس نتایج این پژوهش، مولفه‌های پویایی محیطی به ترتیب شامل عدم اطمینان ناشی از فن آوری، غیر قابل پیش بینی بودن، پیشرفت سریع فناوری و تجهیزات، عدم اطمینان ناشی از تقاضا، نوسانات شدید بازار، افزایش دانش (R & D) و عدم ثبات در محیط خارجی می‌باشند. این عوامل در محیط خارجی بیمارستان‌های دولتی ایران وجود داشته و با کارآفرینی سازمانی آنها ارتباط مستقیم دارند. مولفه‌های بخشندگی محیطی که تاثیرشان بر کارآفرینی سازمانی بیمارستان‌های دولتی ایران تایید شده است به ترتیب شامل دسترسی به اطلاعات و دسترسی به منابع می‌باشند.

مولفه‌های پیچیدگی محیطی که در محیط پژوهش موجود بوده و بر کارآفرینی سازمانی این بیمارستان‌ها نیز تاثیر دارند به ترتیب شامل تغییر در انتظارات گروه‌های ذینفع، تعدد اجزای کاری سازمان و تغییر در الگوی بیماریها می‌باشند. مولفه‌های تنازع محیطی که در این پژوهش تایید شده اند، به ترتیب شامل جهانی شدن، انحصاری شدن بازار، افزایش هزینه‌ها، وجود زمینه برای سرمایه‌گذاری، تغییر در کیفیت مواد اولیه، افزایش رقابت، کاهش تقاضا، وجود فرصت‌های با ریسک بالا، تغییرات پیاپی در قوانین و استانداها و در نهایت کاهش سود خدمات می‌باشند. این عوامل علاوه بر اینکه در محیط بیرونی بیمارستان‌های دولتی ایران وجود دارند، بر کارآفرینی سازمانی آنها نیز اثر داشته و به عنوان تهدیدی برای این بیمارستان‌ها تلقی می‌شوند. در این میان مولفه «عدم اطمینان ناشی از فناوری» از بعد پویایی محیطی با میزان ۹۳ درصد

فعالیت‌های کارآفرینانه باشد. نکته حائز اهمیت اینکه کمبود منابع نقش محرک و وفور منابع نقش تسهیل‌کنندگی در شکل‌گیری فعالیت‌های کارآفرینانه دارد.

یافته‌های پژوهش حاضر موید این هستند که تغییر در استانداردها و قوانین، افزایش رقابت، انحصاری شدن بعضی از خدمات و اقدامات درمانی، و افزایش هزینه‌ها از مولفه‌های تنازع محیطی و غیر قابل کنترل موجود در محیط بیرونی بیمارستان‌های دولتی ایران می‌باشند. این عوامل به مثابه زنگ خطری هستند که این سازمان‌ها را تهدید می‌کنند. نوآوری و اقدامات کارآفرینانه بهترین استراتژی برای رویارویی با این عوامل می‌باشند. از سوی دیگر محیط دوستانه و بخشنده اشاره به ظرفیت محیطی دارد که امکان رشد و ثبات را به سازمان داده و فرصت‌های مناسبی برای سرمایه‌گذاری و بازاریابی فراهم می‌آورد. این یافته‌ها با پژوهش‌های کوین و اسلوین [۸]، کاندوالا [۱۷] و میلر و فریسن [۱۳] هم‌خوانی دارد.

در تایید نتایج این پژوهش دانشمندی چون کاندوالا [۱۷]، کوین و کوین [۴۱] و موریس [۴۲] وجود مولفه‌هایی مثل وجود فرصت‌هایی با ریسک بالا، انحصار طلبی، رقابت شدید و تغییرات در استانداردها و قوانین در محیط را تایید نموده‌اند. آنان ویژگی‌های یک محیط آشفته را در ریسک‌پذیری، فشار و استرس بالا و تسلط جویی آن می‌دانند. مخاطره‌پذیر بودن صنعت و رقابت شدید و کمبود نسبی فرصت‌های قابل بهره‌برداری از جمله مشخصات این گونه محیط‌ها است.

یکی دیگر از مولفه‌های محیطی که از ابعاد تنازع محیطی بوده و در پژوهش حاضر تاثیر آن بر کارآفرینی بیمارستان‌های دولتی ایران تایید گردیده است؛ پدیده جهانی شدن می‌باشد. به عقیده اکثریت قریب به اتفاق جامعه پژوهش، این پدیده به واسطه تغییراتی که در صنعت بهداشت و درمان بصورت مستقیم و غیر مستقیم ایجاد می‌کند باعث به هم خوردن بعضی از معادلات و برنامه‌های از پیش تعیین شده می‌شود. در

نوسان‌پذیری از اهمیت بیشتری در مقایسه با بعد همگونی یا پیچیدگی برخوردار است. یکی از یافته‌های پژوهش حاضر تایید تاثیر مولفه‌های بعد پیچیدگی محیطی یعنی تغییر در الگوی بیمارها، تعدد اجزای کاری بیمارستان‌ها و تغییر در انتظارات ذینفعان بر کارآفرینی سازمانی بیمارستان‌های دولتی ایران می‌باشد. این فاکتورها از درون و بیرون بر آنها تاثیر می‌گذارند. لذا این بیمارستان‌ها برای بقای خود نیاز به برنامه ریزی و آمادگی برای رویارویی با آنها دارند. تئوپاکو [۳۶] و چاو و هیل [۳۷] نیز عواملی چون مشتریان، تامین‌کنندگان، فناوری و سیاست‌گذاران را شکل‌دهنده این پیچیدگی می‌دانند. از آنجا که بیمارستان‌ها مجبور هستند تا مولفه‌های زیادی را از خارج و داخل حوزه کسب و کار و صنعت خود در نظر گرفته و در رقابت اثربخش مورد توجه قرار دهند؛ دامنه پیچیدگی ارتباطات رقبای، تامین‌کنندگان، مشتریان و سایر مولفه‌های محیطی رو به افزایش است. بلک و فاریاس [۳۷] معتقدند که پیچیدگی امکان درک و استفاده از اطلاعات را برای برنامه‌ریزی و پیش‌بینی دشوارتر می‌سازد. کونر [۳۸] نیز این مطلب را تایید نموده و بر این اعتقاد استوار است که پیچیدگی بیشتر منجر به تغییرات بیشتر می‌گردد و امکان انطباق با این تغییرات را مساله سازتر می‌کند.

بیمارستان‌های دولتی ایران بعضا دارای دسترسی به اطلاعات، منابع و بازارهای مناسبی بوده و بعضا در این رابطه با مشکل روبرو هستند. در هر دو صورت برای این بیمارستان‌ها زمینه حرکت به سمت کارآفرینی فراهم است. در این رابطه بتیس [۳۹] معتقد است که بعضی از سازمان‌ها اقدام به تنوع‌گرایی در انتخاب و ورود به بازارهای با منابع بیشتر می‌کنند تا از این طریق ریسک را متعادل نمایند. درمقابل تاşمن [۴۰] اعتقاد دارد سازمان‌هایی که در محیط‌های با منابع بیشتر به فعالیت مشغولند قادرند تا از این طریق به بازارهای بهتری دست یافته و محصولات و خدمات جدیدی ارائه دهند. به عبارتی هر دو حالت کمبود و وفور منابع محیطی می‌تواند مسبب نوآوری و مبادرت به

و اکثر مولفه‌های آنها در محیط بیرونی بیمارستان‌های دولتی ایران وجود داشته و بر کارآفرینی سازمانی آنها تاثیر بسزایی دارند. لذا شرایط موجود در محیط بیرونی این بیمارستان‌ها برای تحریک، ایجاد انگیزه و سوق دادن فعالیت‌های آنها به سمت اقدامات کارآفرینانه سازمانی مهیا می‌باشد. چنانچه سیاست گذاران بخش بهداشت و درمان و مدیران بیمارستان‌های دولتی ایران از این نیروها که در محیط پیرامونی بیمارستان‌ها وجود دارد؛ به نحو مطلوبی بهره برداری نمایند؛ قادر خواهند بود سازمان خود را با تغییرات و نوسانات شدید محیطی سازگار نموده و از آنها برای ارتقاء عملکرد و بهره‌وری بیشتر استفاده نمایند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان این مقاله از مدیران و کارشناسان بیمارستان‌های پنج دانشگاه علوم پزشکی کشور که در امر این پژوهش ما را یاری نموده اند تشکر و قدردانی می‌نمایند.

این راستا برام [۴۳]، پیت و موریس [۴۴] و زهرا و گارویس [۴۵] نیز عامل جهانی شدن کسب و کار و تمایل بیشتر سازمان‌ها برای رقابت در یک حوزه تجاری خاص را از عوامل مهم افزایش سطح آشفتگی محیطی دانسته و معتقدند جهانی شدن، ساختار و تعادل رقابتی پیشین صنعت را بهم می‌زند. که با یافته‌های این پژوهش هم‌خوانی دارد. در این راستا زهرا و گارویس [۴۵] هم‌چنین معتقدند که جهانی شدن، دروازه‌های صنعت را به روی شرکت‌هایی که از مهارت‌ها و استراتژی‌های متنوعی بهره می‌گیرند و به نوآوری به عنوان مزیت رقابتی خود توجه ویژه‌ای داشته و همواره مشوق این گونه فعالیت‌ها می‌باشند می‌گشاید.

همانگونه که در نتایج پژوهش حاضر نمایان است؛ ابعاد و مولفه‌های محیطی موجود در محیط خارجی بیمارستان‌های دولتی ایران همگی بر کارآفرینی سازمانی در این بیمارستان‌ها موثر بوده و با آن ارتباط مستقیم دارند. در نتیجه با شناخت و استفاده صحیح از فرصت‌هایی که محیط در اختیار این بیمارستان‌ها قرار می‌دهد می‌توان بطور مستمر با تحولات محیط همراه شده، توانایی‌ها و خدمات خود را ارتقا داده و به رویارویی با نوسانات شدید و تغییرات بازار شتافت که این از وظایف مدیران این سازمان‌ها می‌باشد. در این راستا مک کلاری [۴۶] معتقد است که عوامل پیش برنده کارآفرینی نظیر رشد حوزه‌های جدید دانش، تغییر سلیق و تقاضاهای مشتری، تغییرات زیاد در ساختار بازار و صنعت، مسن شدن جمعیت و بهبود فرایندها، چالش‌های جدید و طبعاً فرصت‌های جدیدی را بروز داده و محیط مستعدی را برای کارآفرینی مهیا می‌نماید. گیو [۴۷] نیز معتقد است که همانطور که محیط مراقبت بهداشتی کنونی، رقابت شدیدی را به نمایش می‌گذارد، مدیران کارآفرین برای بروز نوآوری‌ها، اداره تغییر، سرمایه گذاری در منابع و شناسایی فرصت‌های محیطی در جهت افزایش قابلیت سازمانی، مسئولیت دارند. بر اساس الگوی ارائه شده، ابعاد پویایی محیطی، پیچیدگی محیطی، بخشندگی محیطی و تنازع محیطی

جدول شماره (۱): جدول فراوانی نسبی و مطلق جامعه پژوهش برحسب مشخصات فردی و شغلی

درصد	تعداد	وضعیت فراوانی	
		مشخصه‌های فردی	
۲۳/۳	۱۱۳	۲۰ - ۲۹	سن
۳۸/۱	۱۸۵	۳۰ - ۳۹	
۳۳	۱۶۰	۴۰ - ۴۹	
۵/۶	۲۷	۵۰ - ۵۹	
۰	۰	بیشتر از ۶۰	
۱۲/۶	۶۱	مذکر	جنس
۸۷/۴	۴۲۴	مؤنث	
۲۴/۳	۱۱۸	مجرد	وضعیت تاهل
۷۵/۷	۳۶۷	متاهل	
۶/۴	۳۱	سوپروایزر	پست سازمانی
۱۱/۵	۵۶	سرپرستار	
۷۴	۳۵۹	پرستار	
۸	۳۹	کارشناس امور اداری	
۹۵/۵	۴۶۳	لیسانس	تحصیلات
۴/۵	۲۲	فوق لیسانس	
۰	۰	دکتری	
۲۵/۴	۱۲۳	۳ - ۴	سابقه کار (سال)
۲۰/۸	۱۰۱	۵-۹	
۲۸/۲	۱۳۷	۱۰-۱۴	
۱۳/۶	۶۶	۱۵-۱۹	
۱۰/۹	۵۳	۲۰-۲۴	
۱	۵	۲۵-۳۰	

جدول شماره (۲): نتایج آزمون میانگین و t جامعه پژوهش بر حسب نوع مولفه‌ها

ابعاد محیطی	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون t	تفاوت میانگین	p-value
پویایی	۳/۵۰۷۵	۰/۶۵۸۹۵	۱۶/۹۶۱	۰/۵۰۷۵۱	۰/۰۰
بخشندگی	۳/۶۳۸۷	۱/۴۳۰۴۶	۹/۸۳۳	۰/۶۳۸۶۶	۰/۰۰
پیچیدگی	۳/۵۹۹۳	۰/۷۰۵۱۹	۱۸/۷۱۶	۰/۵۹۹۳۱	۰/۰۰
تنازع	۳/۵۰۲۷	۰/۶۸۳۳۷	۱۶/۲۰۰	۰/۵۰۲۶۸	۰/۰۰

جدول شماره (۳): آزمون بارتلت، KMO و مجموع واریانس پوششی ابعاد محیطی

ابعاد محیطی	مقدار KMO	آزمون بارتلت			مجموع واریانس پوششی	
		χ^2	df	p-value	درصد پوشش	λ
پویایی	۰/۹۱	۳۱۹۵/۰۶۵	۲۱	۰/۰۰	۷۱/۴۶۴	۵/۰۰۲
بخشندگی	۰/۶۷	۶۱۱/۰۹۲	۶	۰/۰۰	۴۷/۶۷۴	۱/۹۰۷
پیچیدگی	۰/۷۴	۸۴۰/۶۶۷	۳	۰/۰۰	۷۳/۱۰۴	۲/۱۹۳
تنازع	۰/۹۲	۴۸۶۱/۸۳۸	۴۵	۰/۰۰	۶۹/۶۲۲	۶/۹۶۲

جدول شماره (۴): جدول ابعاد محیط بر حسب برآورد استاندارد و تأیید مسیرها

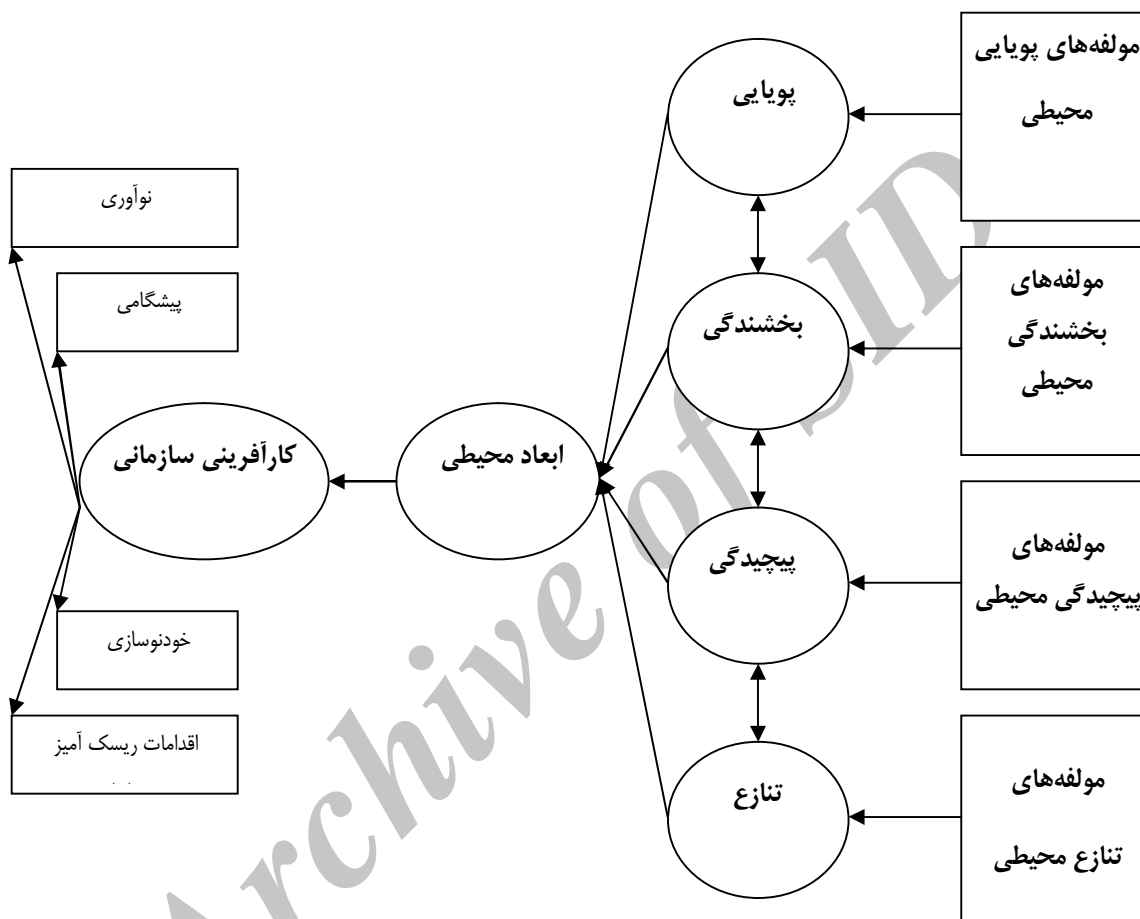
ابعاد	مسیر رابطه	ابعاد	برآورد استاندارد مسیر B	p-value
بخشندگی	<->	پویایی	۰/۷۸	۰/۰۰
پیچیدگی	<->	پویایی	۰/۸۷	۰/۰۰
تنازع	<->	پویایی	۰/۹۳	۰/۰۰
پیچیدگی	<->	تنازع	۰/۸۷	۰/۰۰
بخشندگی	<->	تنازع	۰/۷۷	۰/۰۰
بخشندگی	<->	پیچیدگی	۰/۷۳	۰/۰۰

جدول شماره (۵): ماتریس همبستگی بین ابعاد محیطی کارآفرینی

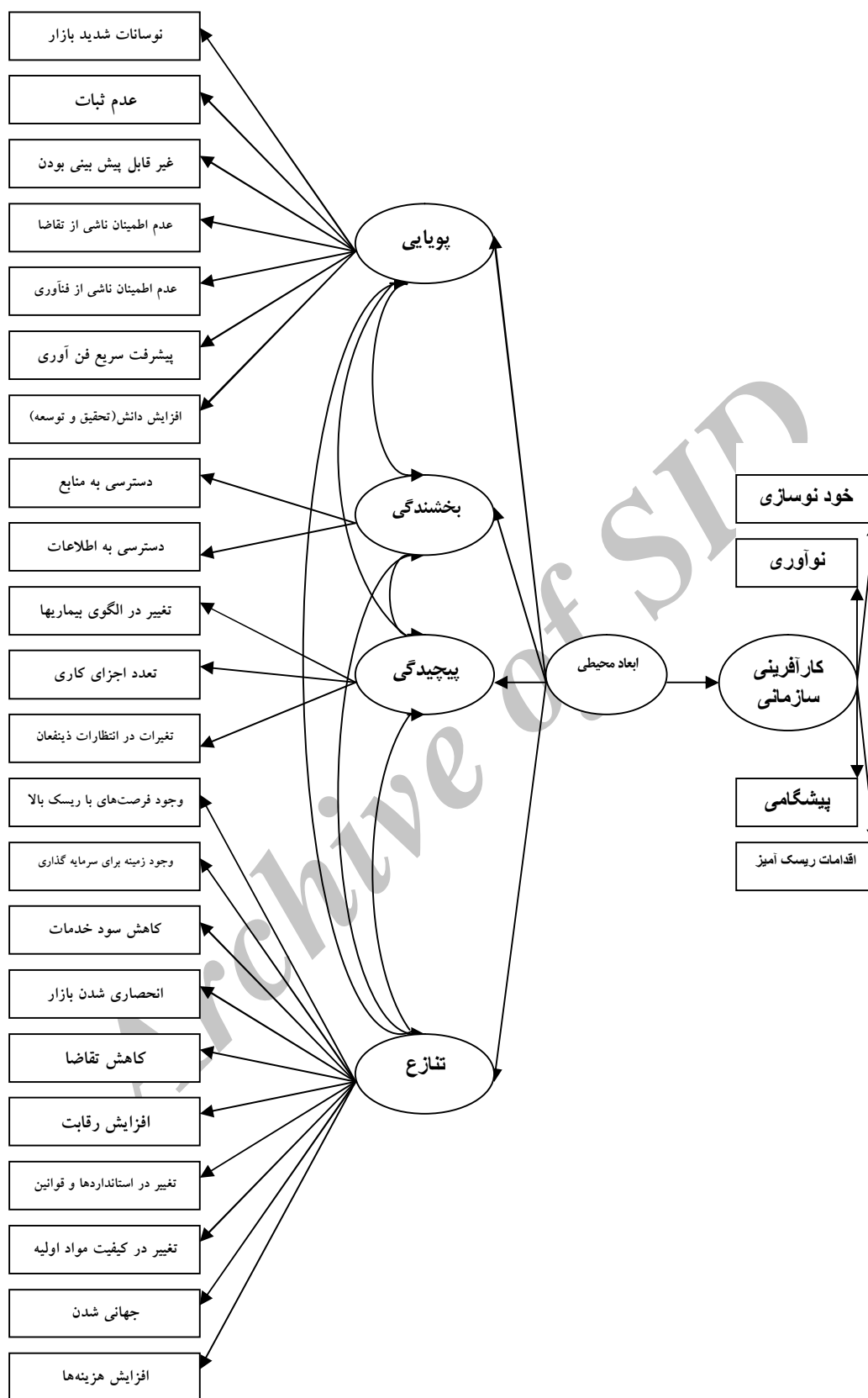
ابعاد	پویایی	بخشندگی	پیچیدگی	تنازع
پویایی	۱			
بخشندگی	۰/۶۸۱	۱		
پیچیدگی	۰/۷۹۷	۰/۶۶۴	۱	
تنازع	۰/۸۹۴	۰/۷۱۰	۰/۷۹۹	۱

جدول شماره (۶): جدول ابعاد و مولفه‌های محیطی بر حسب برآورد استاندارد و مقدار t

ابعاد و مولفه‌ها	مسیر رابطه	ابعاد	برآورد استاندارد مسیر β	مقدار t	p-value
پویایی	<---	محیطی	۰/۹۵	۲۰/۷۳	۰/۰۰
بخشندگی	<---	محیطی	۰/۸۱	۱۶/۹	۰/۰۰
پیچیدگی	<---	محیطی	۰/۸۹	۱۸/۲۳	۰/۰۰
تنازع	<---	محیطی	۰/۹۷	۲۱/۱۲	۰/۰۰
کارآفرینی	<---	محیطی	۰/۳۹	۸/۱۸	۰/۰۰
نوسانات شدید بازار	<---	پویایی	۰/۸۳	۳۲/۴۴	۰/۰۰
عدم ثبات	<---	پویایی	۰/۷۷	۲۰/۲۶	۰/۰۰
غیر قابل پیش بینی بودن	<---	پویایی	۰/۸۷	۲۴/۰۱	۰/۰۰
عدم اطمینان ناشی از تقاضا	<---	پویایی	۰/۸۶	۲۳/۵۱	۰/۰۰
عدم اطمینان ناشی از فناوری	<---	پویایی	۰/۹۳	۲۲/۵۲	۰/۰۰
پیشرفت سریع فناوری و تجهیزات	<---	پویایی	۰/۸۷	۲۲/۴۰	۰/۰۰
افزایش دانش (تحقیق و توسعه)	<---	پویایی	۰/۸	۲۱/۲۳	۰/۰۰
دسترسی به منابع	<---	بخشندگی	۰/۸۵	۲۳/۳۸	۰/۰۰
دسترسی به اطلاعات	<---	بخشندگی	۰/۹	۲۱/۸۸	۰/۰۰
تغییر در الگوی بیماریها	<---	پیچیدگی	۰/۸	۲۱/۲۳	۰/۰۰
تعدد اجزای کاری	<---	پیچیدگی	۰/۸۷	۲۱/۰۹	۰/۰۰
تغییرات در انتظارات ذینفعان	<---	پیچیدگی	۰/۹۲	۲۳/۷۳	۰/۰۰
وجود فرصت‌های با ریسک بالا	<---	تنازع	۰/۸۲	۲۲/۱۸	۰/۰۰
وجود زمینه برای سرمایه گذاری	<---	تنازع	۰/۸۵	۲۳/۳۸	۰/۰۰
کاهش سود خدمات	<---	تنازع	۰/۷۶	۱۹/۷۷	۰/۰۰
انحصاری شدن بازار	<---	تنازع	۰/۸۶	۲۳/۵۴	۰/۰۰
کاهش تقاضا	<---	تنازع	۰/۸۳	۲۲/۴۴	۰/۰۰
افزایش رقابت	<---	تنازع	۰/۸۳	۲۲/۳۶	۰/۰۰
تغییر در استانداردها و قوانین	<---	تنازع	۰/۸۲	۲۲/۱۸	۰/۰۰
تغییر در کیفیت مواد اولیه	<---	تنازع	۰/۸۴	۲۲/۸۲	۰/۰۰
جهانی شدن	<---	تنازع	۰/۸۹	۲۵/۲۲	۰/۰۰
افزایش هزینه‌ها	<---	تنازع	۰/۸۶	۲۴/۹۷	۰/۰۰

شکل شماره ۱: الگوی مفهومی پژوهش

شکل شماره ۲: الگوی عوامل محیطی موثر بر کارآفرینی سازمانی در بیمارستان‌های دولتی

References:

- 1) Najafbeigi R, Organization and Management. Second edition, Scientific Publication of Islamic Azad University 2005, Tehran, Iran: 121. [Book in Persian].
- 2) Naman JL, Slevin DP, Entrepreneurship and the concept of fit: A model and empirical tests. Strategic Management Journal 1993: 14: 137-153.
- 3) Sampler J, Redefining Industry Structure for the Information Age. Strategic Management Journal 1998: 19(4): 343-355.
- 4) Throw L, writing in Gibson, Rowan ed. rethinking the future: business, principles, competition, control, leadership, markets and the world, Nicholas Brealey Publishing, London; 1997.
- 5) Toffler A, Future shock. New York: Bantam Books; 1970.
- 6) Qaempanah MJ, Principles, concepts and different perspectives on entrepreneurship. the first congress of entrepreneurship in health sector, Ministry of health and medical education. Simaye- far hang, Tehran, Iran; 2001: 25-29. [Book in Persian].
- 7) Shortell SM, Kaluzny AD .Organization theory and health services management. In: Essentials of health care management, S.M. Short ell and A.D. Kaluzny, (Eds).Albany, New York: Delmar Publishers; 1997: 1-33.
- 8) Covin JG, Slevin DP, Strategic management of small firms in hostile and benign environments. Strategic Management Journal 1989: 10: 75-87.
- 9) Miller D, Friesen P, Strategy-making and environment: The third link. Strategic Management Journal, 1983: 4: 221-235.
- 10) Brooks I, Weatherston J, the Business Environment: Challenges and Changes. London: Prentice Hall, 1997.
- 11) Moqimi SM, Entrepreneurship in public organizations. Farandish, Tehran, Iran, 2005 [Book in Persian].
- 12) Prokopenko J, Pavlin I, Entrepreneurship Development in Public enterprises. International Labor Organization: 1991.
- 13) Miller D, Friesen P, Archetypes of strategy formulation. Management Science 1978: 24: 921-933.
- 14) Aldrich HE, Organization and Environments. Englewood Cliff, NG: Prentice- Hall; 1979.
23. Randolph WA, Dess GG .The congruence perspective of organization design: a conceptual model and multivariate research approach. The Academy of Management Review 1984: 9(1): 114.
- 15) Castrogiovanni G, Environmental Munificence: A Theoretical Assessment, Academy of Management Review 1991: 16(3): 542-65.
- 16) Zahra SA, Entrepreneurship in Medium-Size Companies: Exploring the Effects of Ownership and Governance Systems, Journal of Management 2000; September.
- 17) Khandwalla Pradip N, the Design of Organizations. New York: Harcourt; 1977.
- 18) Starbuck W, Organizations and their environments. Pp. 1069-1 123 in M. Dunnette (Ed.), Handbook of industry crnd or-cmixrtionrl psychology. Chicago, Rand McNally; 1976: 1069-1 123.
- 19) Haber S, Rachel A, The cumulative nature of the entrepreneurial process: The contribution of human capital, planning and environment resources to small venture performance. Journal of Business Venturing 2007: 22: 119- 145.
- 20) Dess G, Beard D, Dimensions of Organizational Task Environments. Administrative Science Quarterly 1984: 29: 52-73.
- 21) Miller D, Strategy making and structure: Analysis and implications for performance. Academy of Management Journal 1987: 30: 7-32.
- 22) Zahra SA.A, conceptual model of entrepreneurship as firm behavior: A critique and extension. Entrepreneurship: Theory and Practice; 1993; 17(4): 5-21.
- 23) Miller D, Relating Porter's business strategies to environment and structure: Analysis and performance implications. Academy of Management Journal 1988: 31: 280-308.
- 24) Wiklund J, Shepherd D, Entrepreneurial orientation and small business performance: a configurationally approach. Journal of Business Venturing 2005: 20(1): 71-89.

- 25) Ayadurai S, An Insight into the Constraints faced by Women Entrepreneurs in a War-Torn Area: Case Study of the Northeast of Sri Lanka. Paper presented at the 50th World Conference of the International Council for Small Business (ICSB), Washington; 2004.
- 26) Miller D, The correlates of entrepreneurship in three types of firms. *Management Science* 1983; 29: 770-791.
- 27) Miller D, Friesen P, Innovation in conservative and entrepreneurial firms: Two models of strategic momentum. *Strategic Management Journal* 1982; 3: 1-25.
- 28) Momeni M, Faal-e-qayumi A. Statistical analysis with spss. *Ketab now*. Tehran, Iran; 2011:192-193 [Persian].
- 29) Lumpkin GT, Wales WJ, Ensley MD, Assessing the context for Corporate Entrepreneurship: The role of Entrepreneurial orientation, in M. Rice and T.G. Habersham (eds), *Praeger Perspectives on Entrepreneurship*, vol 3, We sport, CA: Praeger publishers; 2006.
- 30) Zahra SA, *Corporate Entrepreneurship and Growth* Cheltenham: An Elgar Publishers Reference Collection 2005.
- 31) Morris MH, Kuratko DF, *Corporate Entrepreneurship*. Harcourt College Publishers, Orlando, Florida: 2002.
- 32) Antoncic B, Zorn O, The mediating role of corporate entrepreneurship in the organizational support-performance relationship: An empirical examination. *Managing Global Transitions* 2004; 2(1): 5-14.
- 33) Zahra SA, Contextualizing theory building in entrepreneurship research. *Journal of Business Venturing* 2007; 22: 443-452.
- 34) Antoncic B, Hisrich RD, Clarifying the Entrepreneurship concept. *Journal of small Business And Enterprise Development* 2003;10(1): 7-24.
- 35) Emery FE, Trist EL, the Causal Texture of Organizational Environments, *Human Relations* 1965; 18(Febmar): 21-32.
- 36) Teopaco JL, *Organizing for Marketing Orientation in Consumer Services Firms*, Doctor of Business Administration thesis, Graduate School of Business Administration, Harvard University: 1993.
- 37) Black J, Farias G, *Dynamic Strategies: Emergent Journeys*. *Emergence* 2000; 2(1):101-113.
- 38) Conner DR, *Leading at the Edge of Chaos: How to Create the Nimble Organization*. New York: John Wiley; 1998.
- 39) Bettis RA, Performance differences in related and unrelated diversified firms. *Strategic Management Journal* 1981; 2(4): 379-393.
- 40) Tushman ML, Anderson P, *Technological Discontinuities and Organizational Environments*. *Administrative Science Quarterly* 1986; 31(3): 439-465.
- 41) Covin JG, Covin T, Competitive aggressiveness, environmental context, and small firm performance. *Entrepreneurship: Theory and Practice* 1990; 14(4): 35-50.
- 42) Morris MH, *Entrepreneurial intensity: Sustainable advantages for individuals, organisations and societies*. Westport, ct: Quorum; 1998.
- 43) Brahm R, National targeting policies, high-technology industries, and excessive competition. *Strategic Management Journal* 1995; 16:71-91.
- 44) Pitt LF, Morris MH, when marketing and strategy become one. *Journal of General Management* 1995; 21(2) winter: 21-30.
- 45) Zahra SA, Garvis DM, International corporate entrepreneurship and company performance: The moderating effect of international environmental hostility. *Journal of Business Venturing* 2000; 15(5):92-469.
71. Nora and Garcia, *Pont Global Strategic Linkages and Industry Structure*. *Strategic Management Journal*,1991.
- 46) McCleary KJ, Rivers PA, Schneller E.S, A Diagnostic Approach to Understanding Entrepreneurship in Health Care. *Journal of Health & Human Services Administration* 2006: Spring: 550-557.
- 47) Guo KL, *Entrepreneurship management in health services: An integrative model of health and human services administration*. *Journal of health and human services administration* 2006: Florida International University; 37(4): 505-530.